

KAROL BROMEK
(1915–2001)

karol Bromek urodził się 13 lutego 1915 r. w Śmiłowicach (Zaolzie) w rodzinie polskiego rolnika, Jerzego i Marii, z domu Kokotek. Był absolwentem Państwowego Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego w Cieszynie (matura w 1933). Studia geograficzne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego podjął w 1935 r., specjalizując się w antropogeografii (geografii społeczno-ekonomicznej) – lecz wybuch wojny sprawił, iż zakończył je dopiero w 1945 r., przedstawiając pracę magisterską na temat obliczania stopnia skupienia osadnictwa wiejskiego. Jeszcze przed wojną ukończył Studium Turystyki UJ i uczestniczył w jego pracach, jak również w zajęciach seminarium socjologicznego.

Podczas okupacji pracował zawodowo, a także kończył studia w ramach prowadzonego na UJ tajnego nauczania, w którym brał udział. Po wyzwoleniu pomagał w odbudowie i organizacji Instytutu Geograficznego UJ, jako asystent-wolontariusz. Ukończywszy studia, przez kilka miesięcy uczył geografii w gimnazjum w Cieszynie, a po powrocie do Krakowa, we wrześniu 1945 r. podjął pracę w Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego, jako pracownik naukowy, a potem (do 1949 r.) jako kierownik oddziału studiów. W następnych latach pracował społecznie w organach planowania gospodarczego, będąc zarazem pracownikiem naukowym IG UJ – od grudnia 1945 r. na stanowisku asystenta. W 1950 r., na podstawie dysertacji pt. *Studium izochron kolejowych Polski*, wykonanej pod kierunkiem prof. dr S. Leszczyckiego z Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskał stopień doktora antropogeografii i w następnym roku objął stanowisko adiunkta w IG UJ. Rygorystyczne w latach 50. przestrzeganie tajemnicy państwowej i służbowej utrudniało mu, aż do 1957 r., prowadzenie badań terenowych i zbieranie danych statystycznych. W 1966 r., na podstawie przewodu habilitacyjnego, którego podstawą była rozprawa pt.: *Użytkowanie ziemi w Krakowie i przyległych częściach powiatu krakowskiego około 1960 roku*, Karol Bromek otrzymał decyzją Rady Wydziału BiNoZ UJ stopień docenta (dr habilitowanego). W 1967 r. utworzył w IG UJ Zakład Geografii Ludności, Osadnictwa i Rolnictwa, którym kierował do 1985 r., gdy przeszedł na emeryturę. Na krótko przedtem, bo w 1983 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Profesor Karol Bromek zmarł 15 sierpnia 2001 r. w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Salwatorskim.

Karol Bromek był wybitnym specjalistą z geografii społeczno-ekonomicznej, inicjatorem krakowskiej szkoły badań użytkowania przestrzeni miejskiej oraz współtwórcą krakowskiej szkoły planowania regionalnego – lecz przede wszystkim oddanym nauczycielem i wychowawcą wielu pokoleń geografów, człowiekiem skromnym i dołym.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Karol Bromek miał szerokie zainteresowania naukowe, wyrosłe na gruncie przedwojennej jeszcze antropogeografii. Powojenna jego działalność ogniskowała się wokół zagadnień użytkowania ziemi (później – przestrzeni miejskiej), powiązań funkcjonalnych i funkcji społeczno-gospodarczych terenu oraz struktury przestrzennej osadnictwa i gospodarki narodowej. Tym właśnie zagadnieniom poświęcone są publikacje Profesora, zadania badawcze realizowane przezeń dla potrzeb planowania i gospodarki oraz wykonane pod jego kierunkiem prace magisterskie i doktorskie. Z dorobku nie-

publikowanego Karola Bromka należy wymienić studium użytkowania ziemi i rozmieszczenia usług w Krakowie (16 arkuszy map w skali 1:5000), przekazane w 1951 r. organom planistycznym miasta, dwa opracowania dotyczące funkcjonalnych powiązań Regionu Babiogórskiego (BPN i otuliny) z 1969 roku oraz synteza użytkowania ziemi na terenie 4 projektowanych zbiorników wodnych, wykonana w 1974 r. jako podsumowanie pracy kierowanego przezeń kilkunastoosobowego zespołu badawczego.

Geografia osadnictwa

Karol Bromek opublikował z tej dziedziny studia nad metodami sporządzania zdjęcia użytkowania przestrzeni miejskiej (z R. Mydlem: *Uwagi metodyczne do opracowania szczegółowej mapy użytkowania przestrzeni miejskiej*, 1972) i badań osadnictwa wiejskiego (z I. Kwietniem: *Zastosowanie miary koncentracji do badań skupienia i rozproszenia osadnictwa wiejskiego*, 1969), kilka prac na temat genezy układu osadniczego Krakowa (m.in. *Rozwój miasta*, 1969) i struktury przestrzennej tego miasta, z uwzględnieniem przyległych części powiatu (wspomniana praca habilitacyjna z 1966 r. i plansza w Atlasie Miasta Krakowa, z 1988 r.).

Geografia ludności

Ten dział geografii reprezentuje w dorobku Karola Bromka często cytowana praca z 1964 r. pt.: *Rozwój demograficzny regionu Krakowa w okresie od 1869 do 1950*, w której, analizując wyniki 8 spisów powszechnych w układzie wsi, miasta i stu dzielnic katastralnych Krakowa, autor przedstawił zmiany zaludnienia w regionie obejmującym ponad 1350 km², podzielonym na 8 stref demograficznych.

Geografia rolnictwa

Do tej gałęzi geografii Karol Bromek doszedł poprzez wspomniane już badania użytkowania ziemi, podjęte dla potrzeb krakowskich organów planowania gospodarczego. Należy tu wspomniana rozprawa habilitacyjna, jak również kilka publikacji dotyczących rolnictwa w Krakowie i ówczesnym województwie oraz monografie wsi, których współautorami byli magistranci Profesora.

Geografia komunikacji i usług

Zalicza się tu wczesne prace Karola Bromka, tj. *Układ przestrzenny ośrodków usługowych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem województwa krakowskiego* (1947), wspomnianą pracę doktorską z 1950 r. i skrypt *Geografia komunikacji* (1951); później dziedzinę tę reprezentowały prace poświęcone przewozom towarowym, stanowiące dla autora narzędzie ekonomiczno-geograficznej regionalizacji południowej Polski i miarę powiązań ekonomicznych wybranych ośrodków tej części kraju.

ORGANIZATOR NAUKI

Karol Bromek brał czynny udział w życiu naukowym już jako student, będąc przewodniczącym Koła Geografów UJ w roku akademickim 1938/1939. Od 1968 r. był członkiem Komisji Nauk Geograficznych oraz Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie, jak również Rady Naukowo-Ekonomicznej Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Krakowie i komitetu „Kraków 2000”. W krakowskim oddziale Polskiego Towarzystwa Geograficznego, którego członkiem był od 1945 r. do 1996 roku, uczestniczył w pracach Zarządu (1947-1957), pełniąc funkcje skarbnika (1949-1954).

NAUCZYCIEL I POPULARYZATOR

Karol Bromek prowadził w Instytucie Geografii UJ wiele różnych zajęć dydaktycznych – początkowo były to ćwiczenia z geografii gospodarczej, następnie proseminarium geograficzne, wykłady z geografii gospodarczej Polski i świata – w wymiarze znacznie przekraczającym obowiązujące adiunkta pensum. Seminaria magisterskie z geografii prowadził na UJ od 1949 r. (w latach 1958-1961 także dla studentów dziennych i zaocznych obecnej Akademii Pedagogicznej), wykladał również na dzisiejszej Akademii Ekonomicznej (w latach 1950-1955). Pod jego kierunkiem powstało aż 214 prac magisterskich – najwięcej z nich dotyczyło problematyki użytkowania ziemi i rolnictwa (27%), liczne były też monografie wsi i gmin (22%), oraz studia nad użytkowaniem przestrzeni miejskiej (18%). Karol Bromek wypromował 9 doktorów, wykonał też wiele recenzji w przewodach doktorskich i habilitacyjnych.

UCZNIOWIE

Prof. dr hab. inż. Czesław Guzik, prof. dr hab. Rajmund Mydel, doc. dr hab. Zygmunt Górka, dr hab. Włodzimierz Kurek, dr hab. Grażyna Praweńska-Skrzypek (wszyscy z UJ), dr Edward Duś (Uniwersytet Śląski).

PUBLIKACJE

Karol Bromek ogłosił około 70 publikacji, w tym 23 recenzje. Część tego dorobku (do 1976 r.) zawiera *Bibliografia analityczna prac doc. dr hab. Karola Bromka* („Zeszyty Naukowe” UJ 480, „Prace Geograficzne”, z. 44, Warszawa-Kraków 1977, s. 21-39).

NAJWAŻNIEJSZE PRACE

- Układ przestrzenny ośrodków usługowych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem województwa krakowskiego*, „Przegląd Geograficzny” 1947, t. 21, z. 3-4, s. 287-292.
- Studium izochron kolejowych Polski*, Kraków 1948.
- Opracowanie szczegółowej mapy użytkowania ziemi dla Krakowa*, „Przegląd Geograficzny” 1955, t. 27, z. 3-4, s. 589-604.
- Rozwój demograficzny Regionu Krakowa w okresie od 1869 do 1950*, „Zeszyty Naukowe UJ” 1964, „Prace Geograficzne”, z. 9, s. 65.
- Użytkowanie ziemi w Krakowie i przyległych częściach powiatu krakowskiego około 1960 roku*, „Zeszyty Naukowe UJ” 1966, „Prace Geograficzne”, z. 14, s. 103.
- Rozwój miasta*, [w:] *Studia geograficzne rozwoju i gospodarki miasta Krakowa*, „Folia Geographica. Series Geographica-Oeconomica” 1969, vol. 1, s. 21-60.
- (z J. Warszzyńską), *Regionalizacja ekonomiczna Polski południowej w świetle przepływu masy towarowej*, „Zeszyty Naukowe UJ” 1969, „Prace Geograficzne”, z. 22, s. 103.
- (z I. Kwietniem), *Zastosowanie miary koncentracji do badań skupienia i rozproszenia osadnictwa wiejskiego*, „Folia Geographica. Series Geographica-Oeconomica” 1969, vol. 2, s. 57-75.
- (z R. Mydlem), *Uwagi metodyczne do opracowania szczegółowej mapy użytkowania ziemi przestrzeni miejskiej*, „Folia Geographica. Series Geographica-Oeconomica” 1972, vol. 5, s. 149-159.
- Rozwój urbanistyczny Krakowa*, plansza 24, [w:] *Atlas Miasta Krakowa*, Warszawa-Wrocław 1988.

Zygmunt Górka

